

Antras pagal pakeitimų ir papildymų dažnumą yra BK 95 straipsnis, kurio keli pakeitimai ir papildymai taip pat yra susiję su ES teisės aktų įgyvendinimu nacionalinėje baudžiamosioje teisėje, pavyzdžiui, 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR. Įgyvendinant Direktyvos 15 straipsnio 2 dalį, BK 95 straipsnis papildytas nauja 3 dalimi: „Jeigu nuo šio kodekso XVIII, XX, XXI, XXIII ir XLIV skyriuose numatytų nusikalstamų veikų nukentėjo nepilnametis, senaties terminas negali baigtis anksčiau, negu šiam asmeniui sueina dvidešimt penkeri metai“¹² (Valstybės žinios, 2010, Nr. 75-3792).

Tuo tarpu BK 9¹ straipsnis „Asmens perdavimas pagal Europos arešto orderį“ – pavyzdys, kad ES teisės aktų įgyvendinimas lemia ir visiškai naujų BK bendrosios dalies straipsnių atsiradimą. 2004 m. balandžio 27 d. priimto Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 1 straipsnio papildymo bei Kodekso papildymo 9¹, 123¹ straipsniais ir priedu įstatymo Nr. IX-2169 kilmė susijusi su 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimo 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir valstybių narių tarpusavio perdavimo procedūrų įgyvendinimu. BK 9¹ straipsnis pagal teksto apimtį yra pats stambiausias BK bendrosios dalies straipsnis, – jo redakciją sudaro net 995 žodžiai, o BK bendrosios dalies vieno straipsnio vidurkis yra tik 150 žodžių. Pabrėžtina ir tai, kad, vieno iš šio straipsnio autorių nuomone, ekstradicijos, perdavimo Tarptautiniam baudžiamajam teismui ir Europos arešto orderio klausimai pagal reguliuojamų santykių turinį yra baudžiamojo proceso institutas, todėl BK 9 ir 9¹ straipsniai turėtų būti panaikinti, paliekant minėtų institutų reglamentavimą tik Baudžiamojo proceso kodekse¹³.

Antra ryški tendencija, kurią atskleidžia tyrimo duomenys, – net 40 proc. visų BK bendrosios dalies pakeitimų ir papildymų yra trijuose¹⁴ (VII, VIII ir IX) skyriuose. Šie BK skyriai įtvirtina bausmių ir baudžiamojo poveikio priemonių sampratą, rūšis ir jų skyrimo sistemą. Lyginamuju aspektu BK III ir IV skyrių, susijusių su nusikalstamos veikos (nusikaltimo ir baudžiamojo nusižengimo) samprata, rūšimis, stadijomis ir formomis, pakeitimai ir papildymai tesudaro 8 proc. visų BK bendrosios dalies pakeitimų ir papildymų (t. y. net penkis kartus mažiau).

Klasikinė baudžiamoji teisė paprastai suvokiama turint galvoje du pagrindinius jos institutus – nusikaltimą ir bausmę¹⁵. BK bendrosios dalies pakeitimų ir papildymų statistika rodo, kad BK bendrosios dalies straipsniai, susiję su nusikaltimu, yra stabilesni už bausmės normas. Ir priešingai, su bausme susiję BK bendrosios dalies straipsniai yra jautresni kaitai¹⁶. Šią prielaidą pagrindžia ir BK specialiosios dalies pataisų visuma – dažniau keičiamos ir

2004/68/TVR; 2013 m. rugpjūčio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2013/40/ES dėl atakų prieš informacines sistemas, kuria pakeičiamas Tarybos pagrindų sprendimas 2005/222/TVR.

¹² Žr. Direktyvos 2011/92/ES ir nacionalinių teisės aktų atitikties lentelę. Prieiga internete:

<http://www3.lrs.lt/pls/inter/dokpaieska.showdoc_1?p_id=433466>.

¹³ ŠVEDAS, G. Tarptautinės teisės reikšmė ir įgyvendinimas Lietuvos baudžiamosioje teisėje. Iš: Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis. *Liber Amicorum* profesoriumi Jonui Prapiesčiui. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2012, p. 107.

¹⁴ Šie skyriai sudaro tik 21,4 proc. visų BK bendrosios dalies skyrių.

¹⁵ ABRAMAVIČIUS, A., *et al.* Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. Pirma knyga. Vilnius: Eugrimas, 2000, p. 15.

¹⁶ Nusikaltimo plačiąja prasme grupei priskirtini BK III ir IV skyriai, o bausmės grupės – BK VII, VIII ir IX skyriai.

papildomos sankcijos nei dispozicijos. Tokią tendenciją, autorių nuomone, lemia kelios priežastys. Viena vertus, bausmių, sankcijų pakeitimų ir papildymų (paprastai griežtėjimo linkme) įstatymų leidėjas, stereotipiškai tikėdamasis sulaikomojo bausmės poveikio¹⁷, griebiasi kilus visuomenės suirutei, įvykus visuomenės susidomėjimą keliantiems įvykiams ir pan.¹⁸ Kita vertus, pakeisti ir papildyti BK straipsnio sankciją techniškai yra daug paprasčiau, nei tikslinti BK straipsnio dispoziciją.

Trečia tyrimo duomenų tendencija – didžiausio BK bendrosios dalies skyriaus „Nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumai“ (XI skyrius) sąlyginis „sąstingis“ teisėkūros prasme. Kelia nuostabą, kad BK straipsniai, reglamentuojantys auklėjamojo poveikio priemonės ir jų skyrimą, po BK įsigaliojimo buvo koreguoti tik minimaliai, nors BK straipsnių, reglamentuojančių bausmės ir baudžiamojo poveikio priemonės, pakeitimai ir papildymai yra dažni. Tarp visų pakeitimų ir papildymų, susijusių su BK XI skyriumi, išskirtinas tik 2004 m. liepos 5 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20, 42, 63, 67, 68, 72, 75, 77, 82, 90, 91, 92, 95, 97, 128, 144, 148, 150, 178, 182, 194, 195, 201, 204, 205, 210, 211, 212, 220, 221, 222, 223, 230, 236, 246, 248, 260, 263, 287, 306 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 228¹ straipsniu įstatymas Nr. IX-2314 (Valstybės žinios, 2004, Nr. 108-4030). Paminėtini šie įstatymo pagrindiniai pakeitimai, susiję su nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumais: leista turto konfiskavimą taikyti ir nepilnamečiams; nepilnamečiui, padariusiam ne tik nusikaltimą, bet ir baudžiamąjį nusižengimą, gali būti paskirta bausmė; koreguota bausmių nepilnamečiams sistema – šalia kitų įtvirtinama ir laisvės apribojimo bausmė, ir kt.

Apibendrinant konstatuotina, kad BK bendroji dalis yra stabilesnė nei specialioji dalis. BK bendrosios dalies pakeitimus ir papildymus daugiausia lėmė ES teisės aktų įgyvendinimas nacionalinėje baudžiamojoje teisėje; dauguma jų keitė ir papildė bausmių, baudžiamojo poveikio priemonių sistemas ir jų skyrimo taisykles. Tuo tarpu BK skyriai, reglamentuojantys nusikalstamą veiką, jos stadijas ir formą, baudžiamąją atsakomybę šalinančias aplinkybes ir nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumus, keisti minimaliai.

¹⁷ ŠVEDAS, G. Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2006, p. 52–53.

¹⁸ Pavyzdžiui, 2015 m. spalio 21 d. įregistruotas Baudžiamojo kodekso 47, 176, 220, 221, 272, 273, 281, 284 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XII-1871 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas. Projekto nuostatomis siūloma asmenį, kuris, būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, vairavo kelių transporto priemonę ir pažeidė kelių eismo saugumo ar transporto priemonės eksploatavimo taisykles, jeigu dėl to įvyko eismo įvykis, dėl kurio žuvo žmogus, bausti laisvės atėmimu nuo 7 iki 15 metų, o asmenį, kuris, būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, vairavo kelių transporto priemonę ir pažeidė kelių eismo saugumo ar transporto priemonės eksploatavimo taisykles, jeigu dėl to įvyko eismo įvykis, dėl kurio žuvo du ir daugiau žmonių, bausti laisvės atėmimu nuo 8 iki 20 metų (t. y. sankcijos už neatsargų nusikaltimą prilyginamos tyčiniam nužudymui). Projekto rengėjas aiškinamajame rašte nurodo, kad drastišką siūlymą griežtinti BK 281 straipsnio sankciją nulėmė pastaraisiais metais išaugęs eismo įvykių, padarytų dėl neblaivių asmenų kaltės, skaičius.

2. Lietuvos baudžiamosios teisės bendrosios dalies mokslinės produkcijos tyrimas

Ne vien BK bendrosios dalies pakeitimai ir papildymai įrodo atskirų baudžiamosios teisės bendrosios dalies institutų efektyvumą. Ne mažiau svarbi yra ir mokslinė produkcija, susijusi su baudžiamosios teisės bendrosios dalies tematika. Baudžiamosios teisės mokslo analizė leidžia užčiuopti BK bendrosios dalies teorines ir praktines problemas, į kurias neretai neatkreipia dėmesio įstatymų leidėjas ir teismai. Be to, mokslo tyrimų, publikacijų analizė leidžia prognozuoti netolimoje ateityje galimus BK bendrosios dalies pakeitimus ir papildymus.

Specialiosios literatūros tyrimas buvo orientuotas išimtinai į šiuos kriterijus atitinkančias mokslines publikacijas: 1) lietuvių autorių; 2) tyrimo dalykas visiškai ar iš dalies atitinka baudžiamosios teisės bendrosios dalies tematiką; 3) skirti 2000 m. BK analizei nuo 2000 m.¹⁹ iki 2015 metų. Tyrimas apėmė monografijas, mokslo studijas, mokslinius tyrimus, daktaro disertacijas ir mokslinius straipsnius²⁰.

Iš viso suskaičiuota beveik trys šimtai mokslinės produkcijos vienetų, atitinkančių minėtus kriterijus; darbų šia tematika nors kartą publikavo apie šimtas mokslininkų. Daugiausia publikacijų baudžiamosios teisės bendrosios dalies tematika, galiojant 2000 m. BK, yra išleidę šie mokslininkai: A. Abramavičius, A. Baranskaitė, E. Bieliūnas, S. Bikelis, A. Čepas, R. Drakšas, A. Drakšienė, O. Fedosiuk, A. Gutauskas, A. Nevera, V. Piesliakas, J. Prapiestis, G. Švedas ir kt.

Lyginant atskirų metų rezultatyvumą gauti tokie duomenys: 2006 metais mokslo darbų, skirtų baudžiamosios teisės bendrosios dalies tematikai, išleista 28, 2003 metais – 24, 2004 metais – 23, o 2011 metais – 20. Mokslinė skirtingų institucijų produkcija: apie 40 proc. – Mykolo Romerio universiteto mokslininkų publikacijos ir tyrimai; apie 30 proc. – Vilniaus universiteto Teisės fakulteto; apie 20 proc. – Lietuvos teisės instituto; apie 10 proc. – kita (pavyzdžiui, Teisės mokslo ir praktikos žurnalas „Justitia“, Vytauto Didžiojo universiteto mokslo darbai „Teisės apžvalga“; kelių skirtingų institucijų bendri straipsnių rinkiniai ir pan.). Vertinant publikacijas pagal rūšis matyti, kad išskirtinai dominuoja moksliniai straipsniai, sudarantys apie 85 proc. visos mokslinės produkcijos. Be to, pastebėtina, kad 2000–2015 metų laikotarpiu išleista 10 monografijų, dvi mokslo studijos ir keturi moksliniai tyrimai, taip pat apginta 20 daktaro disertacijų, kurių tema visiškai ar bent iš dalies atitinka baudžiamosios teisės bendrosios dalies tematiką.

Specialioji literatūra buvo sugrupuota į keturiolika atskirų „krepšelių“, kurie sudaryti pagal naujojo BK bendrosios dalies struktūrą. Čia atkreiptinas dėmesys, kad grynai mokslinių straipsnių, susijusių išimtinai tik su vienu BK skyriumi ar atskiru jo straipsniu, sąlygiškai nedaug. Paprastai moksliniams straipsniams būdingas tarpdiscipliniškumas, mokslo šakų sąsajos, tarpinstitucinis pobūdis, sąsajos su BK specialiąja dalimi ir pan.

¹⁹ Išimtiniais atvejais įtrauktos ir 1999 ar 1998 metais parašytos publikacijos, kurių tyrimo dalykas tiesiogiai susijęs su naujojo BK projektu.

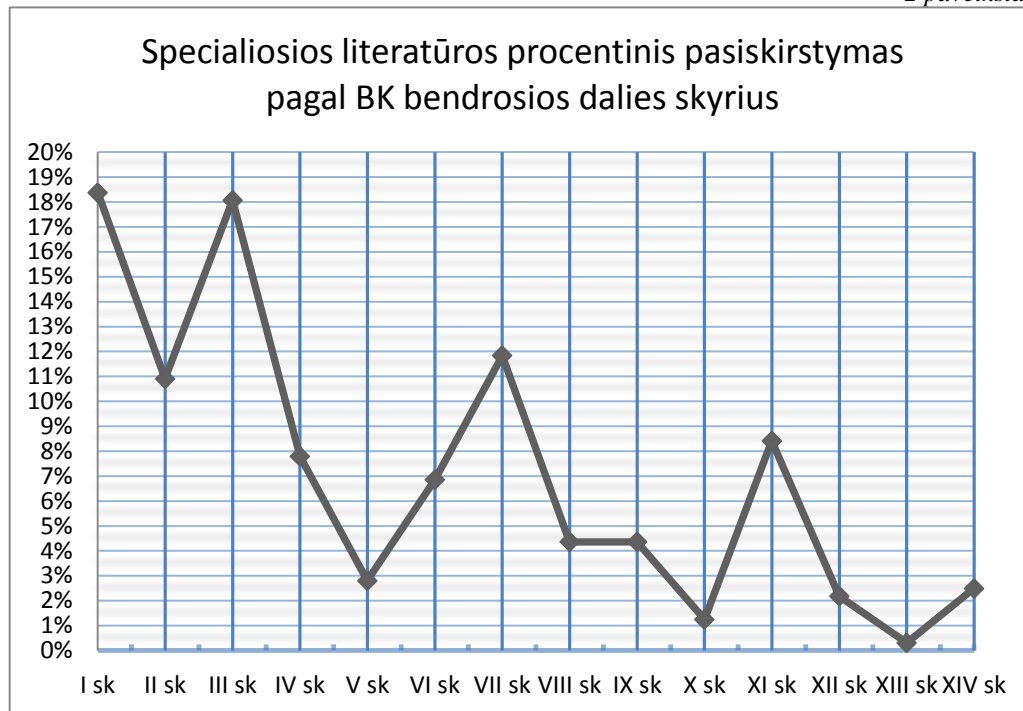
²⁰ Vilniaus universiteto mokslo darbų žurnalas „Teisė“ (imtis nuo 34 tomo); Mykolo Romerio universiteto mokslo darbai „Jurisprudencija“ (nuo 16(8) numerio); „Socialinių mokslų studijos“ (nuo 1(1) numerio); Teisės instituto mokslo darbai „Teisės problemos“ (nuo 27 numerio); Teisės mokslo ir praktikos žurnalas „Justitia“ (nuo 25 numerio); Vytauto Didžiojo universiteto mokslo darbai „Teisės apžvalga“ (nuo 2000 m.); Vilniaus universiteto Teisės instituto ir Lietuvos kriminologų asociacijos žurnalas „Kriminologijos studijos“ (nuo 2014 m.), įvairūs mokslinių straipsnių rinkiniai ir kiti leidiniai.

Šiame kontekste derėtų atkreipti dėmesį ir į tai, kad teisėkūros srityje vartojamas terminas „skyrius“, o mokslui artimesnė „instituto“ kategorija, t. y. paprastai mokslinio tyrimo pagrindas yra normos, o ne šaltinio lygmuo. Kodekso skyrius idealioju atveju gali sutapti su teisės institutu, tačiau praktikoje taip būna ne visada. Pavyzdžiui, atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės atskiros rūšys išdėstytos ne tik BK VI skyriuje „Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės“, bet ir BK 18, 19, 93 straipsniuose, BK XII skyriuje ar kodekso specialiosios dalies tam tikruose straipsniuose²¹; bausmių, skiriamų nepilnamečiams, sistema aprašyta ne BK VII skyriuje, o BK XI skyriuje, ir kt. Atsižvelgiant į tai, dalis mokslinių straipsnių pagal tyrimo dalyką buvo priskirti keliems skirtingiems „krepšeliams“. Be to, vienas iš pagrindų mokslinį straipsnį priskirti konkrečiam BK skyriui buvo ne tik jo pavadinimo, bet ir turinio analizė. Dėl išvardytų priežasčių atskirų mokslinių straipsnių grupavimas pagal konkrečius BK skyrius nepretenduoja į matematinį tikslumą. Kita vertus, gauti duomenys leidžia identifikuoti pagrindines mokslinės produkcijos kryptingumo tendencijas (žr. 2 pav.).

Išanalizavus šiuos duomenis akivaizdu, kad dviejų BK skyrių – I („Bendrosios nuostatos“) ir III („Nusikaltimas ir baudžiamasis nusižengimas“) – temos sudaro daugiau nei vieną trečiąją dalį viso publikacijų masyvo – po 18 proc., o pirmųjų trijų – beveik pusę visos mokslinės produkcijos. Dešimties procentų ribą viršija VII („Bausmė“) ir II („Baudžiamojo įstatymo galiojimas“) skyrių temos – atitinkamai 12 ir 11 proc. Vidutiniškai dažnai (vidurkis – 7,14 proc.) rašyta XI skyriaus („Nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumai“) – 9 proc.; IV skyriaus („Nusikalstamos veikos stadijos ir formos“) – 8 proc.; ir VI skyriaus („Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės“) – 7 proc. tematika. Vos po kelis straipsnius parašyta X skyriaus („Bausmės vykdymo atidėjimas ir atleidimas nuo bausmės“) ir XIII skyriaus („Teistumas“) tematika.

²¹ Pavyzdžiui, BK 114 straipsnio 3 dalyje; 147 straipsnio 3 dalyje; 147² straipsnio 2 dalyje; 157 straipsnio 3 dalyje; 189¹ straipsnio 2 dalyje; 226 straipsnio 6 dalyje; 227 straipsnio 5 dalyje; 235 straipsnio 4 dalyje; 237 straipsnio 2 dalyje; 238 straipsnio 2 dalyje; 259 straipsnio 3 dalyje; 291 straipsnio 2 ir 3 dalyse; 317 straipsnio 2 dalyje.

2 paveikslas

BK I ir III skyriai išsiskiria ne tik mokslinės produkcijos, bet ir skirtingų apie juos rašiusių autorių gausa. Dvi trečiosios dalys visų lietuvių autorių, rašiusių apie BK bendrosios dalies dalykus, yra publikavę bent vieną mokslinį straipsnį bendrųjų kodekso nuostatų ir (ar) nusikalstamos veikos tematika. Kita vertus, ši statistika galėtų būti dar įspūdingesnė, jei prie BK III skyriaus priskirtume kriminologinio pobūdžio straipsnius apie nusikalstamumą – publikacijos vien III skyriui priskiriama tema sudarytų apie 30 proc. visos mokslinės produkcijos.

Moksliniu populiarumu išsiskiria BK III skyriaus 20 straipsnis „Juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė“. Ši tendencija logiška, nes juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė yra viena iš esminių BK naujovių. Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės tema daugiausia rašė D. Soloveičik (7)²², 2005 m. apgynęs daktaro disertaciją apie baudžiamosios atsakomybės lyginamuosius aspektus²³. Taip pat šia tema yra rašę R. Drakšas (3)²⁴, E.

²² Skliausteliuose nurodytas autoriaus publikacijų šia tema skaičius. Pvz.: SOLOVEIČIKAS, D. Juridinis asmuo kaip nusikaltimo subjektas: teisinė plėtotė nuo įmonių teisės iki baudžiamosios teisės. *Teisė*, 2003, t. 48, p. 144–154.

²³ SOLOVEIČIKAS, D. Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė (lyginamieji aspektai). *Socialiniai mokslai: teisė* (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2005.

²⁴ Pvz.: DRAKŠAS, R. Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės problematika. *Teisė*, 2003, t. 53, p. 68–79.

Sinkevičius (2)²⁵, G. Švedas (1)²⁶, J. Prapiestis ir A. Baranskaitė (1)²⁷, J. Zajančauskienė (1)²⁸, V. Šulija ir G. Šulija²⁹ (1), I. Ligeikaitė (1)³⁰ ir kt.

Prie dominuojančių šio BK skyriaus temų priskirtini ir nusikalstamos veikos subjektyvieji požymiai, kurių teorinės ir praktinės problematikos gausa lemia didesnę mokslininkų domėjimąsi. Dažniausios publikacijos apie kaltės ir pakaltinamumo problematiką. Išsamiausiai kaltės problematiką yra analizavęs S. Bikelis (6)³¹, 2007 m. apgynęs disertaciją „Tyčinė kaltė baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje“³². Be to, atkreiptinas dėmesys, kad medicinos mokslų daktaro disertaciją nepakaltinamumo problematika 2006 m. apgynė K. Daškevičius³³. Teisės tyrimų rezultatais kaltės ir nepakaltinamumo analizę grindė V. Piesliakas (1)³⁴, A. Drakšienė (1)³⁵, E. Riaubaitė (1)³⁶, I. Truncienė (1)³⁷, A. Meška (1)³⁸, J. Šukytė (1)³⁹, E. Gruodytė ir N. Palionienė (1)⁴⁰, ir kt.

²⁵ Pvz.: SINKEVIČIUS, E. Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė pagal 2000 m. Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą ir jos sąlygos. Teisė, 2003, t. 48, p. 130–143.

²⁶ ŠVEDAS, G. Kai kurie probleminiai juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės aspektai Lietuvos konstitucinėje jurisprudencijoje ir baudžiamosios justicijos doktrinoje. Iš: Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011, p. 91–108.

²⁷ PRAPIESTIS, J.; BARANSKAITĖ, A. Juridinis asmuo Lietuvos baudžiamojoje justicijoje. Jurisprudencija, 2012, Nr. 19(1), p. 293–314.

²⁸ ZAJANČKAUSKIENĖ, J. Teismų praktikos aktualijos baudžiamosiose bylose dėl juridinių asmenų padarytų nusikalstamų veikų. Jurisprudencija, 2013, Nr. 20(4), p. 1524–1534.

²⁹ ŠULIJA, V.; ŠULIJA, G. Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės samprata ir taikymo problemos Lietuvoje. Jurisprudencija, 2003, Nr. 41(33), p. 91–105.

³⁰ LIGEIKAITĖ, I. Juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygos. Jurisprudencija, 2003, Nr. 45(37), p. 48–58.

³¹ BIKELIS, S. Alternatyvios (neapibrėžtos) tyčios samprata ir jos baudžiamoji teisinė reikšmė. Jurisprudencija, 2008, Nr. 11(113), p. 27–33.

³² BIKELIS, S. Tyčinė kaltė baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007.

³³ DAŠKEVIČIUS, K. Nepakaltinamumo formulės raida Lietuvoje. Biomedicinos mokslai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2006.

³⁴ PIESLIAKAS, V. Kaltės turinio nustatymo problemos bylose dėl nusikaltimų žmogaus gyvybei ir sveikatai. Socialinių mokslų studijos (MRU), 2009, Nr. 4(4), p. 7–24.

³⁵ DRAKŠIENĖ, A. Pakaltinamumas kaip nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės prielaida. Teisė, 2006, t. 58, p. 54–69.

³⁶ RIAUBAITĖ, E. Tyčinės ir neatsargios kaltės atribojimas nusikaltimuose žmogaus gyvybei ir sveikatai. Jurisprudencija, 2008, Nr. 11(113), p. 91–99.

³⁷ TRUNCIENĖ, I. Kaltė ir jos nustatymas bylose, susijusiose su kelių transporto eismo saugumo ir transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimais. Jurisprudencija, 2004, Nr. 53(45), p. 33–42.

³⁸ MEŠKA, A. Riboto pakaltinamumo sąvoka. Iš: Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011, p. 235–256.

³⁹ ŠUKYTĖ, J. Neatsargios kaltės numatymo nusikalstamų veikų sudėtyse problemos. Socialinių mokslų studijos (MRU), 2013, Nr. 5 (2), p. 655–669.

⁴⁰ GRUODYTĖ, E.; PALIONIENĖ, N. Riboto pakaltinamumo sampratos problematika lyginamuoju aspektu. Iš: Globalizacijos iššūkiai baudžiamajai justicijai. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2014, p. 57–76.

Bendraisiais (fundamentaliaisiais) baudžiamosios teisės bendrosios dalies klausimais (BK I skyrius) daugiausia publikacijų paskelbė G. Švedas (12)⁴¹, J. Prapiestis (9)⁴², A. Abramavičius (6)⁴³, A. Baranskaitė (5)⁴⁴, V. Piesliakas (3)⁴⁵, O. Fedosiuk (3)⁴⁶ ir kt. Šiam BK skyriui aktuali labai plati tematika, susijusi su baudžiamojo įstatymo paskirtimi ir bendrosiomis baudžiamosios atsakomybės nuostatomis, pavyzdžiui, šakiniais baudžiamosios teisės principais, baudžiamąja teisėkūra, baudžiamąja politika, baudžiamosios ir kitų teisės šakų santykiu, tarptautinės ir ES teisės įtaka baudžiamajai teisei ir pan. Čia atkreiptinas dėmesys į pastaraisiais metais aktyvesnę mokslinių straipsnių rinkinių leidybą (žr. 5 išnašą), kuri taip pat paskatino esminių baudžiamosios teisės klausimų teorinių tyrimų plėtotę.

Apie bausmės problematiką daugiausia rašė R. Drakšas, didžiąją dalį savo darbų⁴⁷ paskyręs mirties bausmei, kurios 2000 m. BK nebėra. Kalbant apie mokslinę produkciją, susijusią su baudžiamojo įstatymo galiojimo problematika (BK II skyrius), kiekybiniu aspektu išskirtini trys autoriai: A. Nevera (11)⁴⁸, G. Švedas (10)⁴⁹ ir A. Čepas (7)⁵⁰. A. Nevera 2002 m. apgynė daktaro disertaciją baudžiamosios jurisdikcijos principų tema⁵¹, o A. Čepas tais pačiais metais – ekstradicijos teorinių ir praktinių problemų tema⁵². G. Švedas rašė tiek bendrai apie ES baudžiamąją teisę, ES ir tarptautinės teisės įtaką nacionalinei teisei, tiek ir apie atskirus konkrečius iš ES teisės perimtus institutus: Europos arešto orderį, tarptautinį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose ir kt. Kita vertus, šio skyriaus kontekste daugiau mokslininkų dėmesio

⁴¹ Pvz.: ŠVEDAS, G. Europos Sąjungos baudžiamoji teisė ir jos įtaka Lietuvos baudžiamosios teisės bendrosios dalies institutams. *Iš: Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos teisei sistemai*. Vilniaus universitetas, 2014, p. 135–159.

⁴² Pvz.: PRAPIESTIS, J.; GIRDAUSKAS, M. Baudžiamojo kodekso taikymo problemos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje. *Iš: Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011, p. 177–214.

⁴³ Pvz.: ABRAMAVIČIUS, A. Europos Sąjungos teisės standartai Lietuvos Respublikos baudžiamojoje teisėje. *Iš: Teisė besikeičiančioje Europoje. Liber Amicorum* Pranas Kūris. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008, p. 533–544.

⁴⁴ Pvz.: BARANSKAITĖ, A.; PRAPIESTIS, J. Teisinės santarvės principo pradai baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*, 2011, Nr. 18(1), p. 285–302.

⁴⁵ Pvz.: PIESLIAKAS, V. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas ir naujos baudžiamosios politikos teisiniai pagrindai. *Jurisprudencija*, 2003, Nr. 45(37), p. 8–16.

⁴⁶ Pvz.: FEDOSIUK, O. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso galiojimo dešimtmetis: pamąstymai apie nepasiteisinusius lūkesčius, esamą būklę ir tolesnę raidą. *Iš: Globalizacijos iššūkiai baudžiamajai justicijai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2014, p. 27–42.

⁴⁷ Pvz.: DRAKŠAS, R. Bausmė: bendrosios teorinės problemos. *Teisė*, 2006, t. 52, p. 26–39.

⁴⁸ Pvz.: NEVERA, A. Naujojo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso normų, įtvirtinančių valstybės baudžiamosios jurisdikcijos principus, taikymo problemos. *Teisė*, 2003, t. 48, p. 120–129.

⁴⁹ Pvz.: ŠVEDAS, G. Kai kurios asmens perdavimo pagal Europos arešto orderį baudžiamajam persekiojimui teorinės ir praktinės problemos. *Teisė*, 2008, t. 66(1), p. 62–74.

⁵⁰ Pvz.: ČEPAS, A. Ekstradicijos dėl politinių nusikaltimų nevykdymo taisyklė ir jos alternatyvos. *Teisė*, 2003, t. 48, p. 36–49.

⁵¹ NEVERA, A. Valstybės baudžiamosios jurisdikcijos principai ir jų įtvirtinimas Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. *Socialiniai mokslai: teisė (01 S)*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002.

⁵² ČEPAS, A. Ekstradicijos teorinės ir praktinės problemos. *Socialiniai mokslai: teisė (01 S)*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2002.

(paminėtinos tik kelios V. Piesliako⁵³, E. Bieliūno⁵⁴ ir G. Švedo⁵⁵ publikacijos) galėtų būti skiriama teoriškai ir praktiškai sudėtingam BK 3 straipsniui „Baudžiamojo įstatymo galiojimo laikas“.

Vertinant ankstesnėse pastraipose nedetalizuotų BK skyrių mokslinį populiarumą pastebėtina, kad mokslinių publikacijų yra gausu šiomis temomis: bendrininkavimas, organizuotas nusikalstamumas⁵⁶, nusikalstamų veikų daugetas⁵⁷, atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės kaltininkui ir nukentėjusiajam susitaikius⁵⁸, bausmės skyrimo atskiri aspektai⁵⁹, turto konfiskavimas⁶⁰, nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumai⁶¹, baudžiamosios atsakomybės senatis⁶² ir kt. BK XIV skyriaus iširtumą išsamumo aspektu vertinti sunku, nes šis skyrius išimtinai susijęs su medicinos mokslu. Grynai teisinės literatūros apie medicininių poveikio priemonių sampratą ir jų taikymą yra nedaug⁶³, tačiau teorinės medžiagos nesunku surasti specialiojoje medicinos literatūroje.

Mokslininkų labiau „mėgstami“ BK skyriai ar atskiri straipsniai leidžia įžvelgti su jų taikymu siejamą teorinę ir (ar) praktinę problematiką. Tačiau ne mažiau būtų įdomūs tyrimai ir tų BK skyrių ar straipsnių, kurie mokslininkų yra likę tarsi nepastebėti. Šia prasme „apleistu“ galima laikyti BK XIII skyrių, kurį sudaro vienintelis 97 straipsnis „Teistumas“ (žr. 2 pav.); itin skurdu literatūros apie BK X skyriaus „Bausmės vykdymo atidėjimas ir atleidimas nuo bausmės“ bei V skyriaus „Baudžiamąją atsakomybę šalinančios aplinkybės“ dalykus.

Taigi galima teigti, kad trūksta aktyvesnio mokslininkų domėjimosi nusikalstamos veikos sudėties teorija⁶⁴, nusikalstamos veikos padarymo stadijomis⁶⁵, kai kuriomis

⁵³ PIESLIAKAS, V. Nusikalstamų veikų kvalifikavimo problemos, kylančios dėl baudžiamųjų įstatymų galiojimo laiko atžvilgiu, *Jurisprudencija*, 2004, Nr. 60(52), p. 12–30.

⁵⁴ BIELIŪNAS, E. Baudžiamųjų įstatymų taikymo problemos ir jų sprendimai įsigaliojus naujamam Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui. *Jurisprudencija*, 2004, Nr. 45(37), p. 17–30.

⁵⁵ ŠVEDAS, G. Švelnesnis baudžiamasis įstatymas ir jo taikymo ribos Lietuvos teismų jurisprudencijoje. *Teisė*, 2015, Nr. 97.

⁵⁶ Pvz.: GUTAUSKAS, A. Vykdytojo eksceso problema baudžiamosios teisės teorijoje ir praktikoje. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 7(85), p. 42–50.

⁵⁷ Pvz.: GIRDENIS, T. Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos. *Socialinių mokslų studijos (MRU)*, 2009, Nr. 4(4), p. 141–157.

⁵⁸ Pvz.: BARANSKAITĖ, A. Kaltininko ir nukentėjusiojo susitaikymo institutas Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse: istorinis, lyginamasis aspektas. *Jurisprudencija*, 2003, Nr. 45(37), p. 59–69.

⁵⁹ Pvz.: ŠVEDAS, G. Bausmės skyrimo asmeniui, pirmą kartą teisiama už nesunkų arba apysunkį tyčinį nusikaltimą, nuostatos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje. *Teisė*, 2014, t. 90, p. 7–18.

⁶⁰ Pvz.: KAVOLIŪNAITĖ, E. Turto konfiskavimas: reguliavimo tikslai ir teisinės prielaidos taikyti išplėstinį konfiskavimą Lietuvoje. *Teisės problemos*, 2008, Nr. 59, p. 24–53.

⁶¹ Pvz.: ŪSELĖ, L. Jaunų pilnamečių (18–20 metų) socialinė branda – nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumų jiems taikymo veiksnys. *Teisės problemos*, 2010, Nr. 68, p. 58–91.

⁶² Pvz.: PIESLIAKAS, V.; RIAUBAITĖ, E. Apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senatis teorijoje ir teismų praktikoje. *Justitia*, 2010, t. 2, p. 9–22.

⁶³ Paprastai medicininių poveikio priemonių sampratos aspektai paliečiami baudžiamojo proceso tematikos straipsniuose. Žr., pvz.: ZAJANČKAUSKIENĖ, J. Kai kurie priverčiamųjų medicinos priemonių taikymo procesiniai aspektai. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 10(88), p. 79–85.

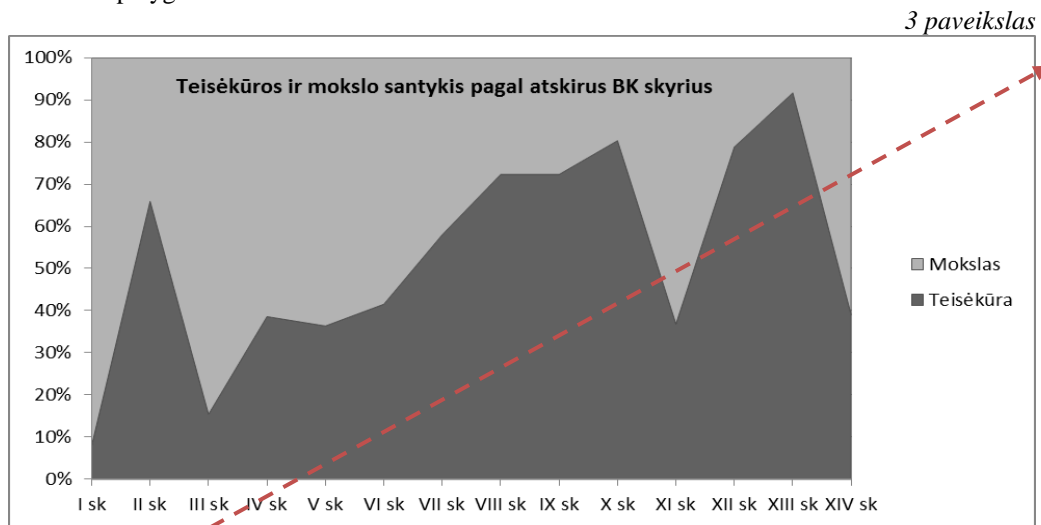
⁶⁴ Žr.: pvz.: VERŠEKYS, P. Nusikalstamos veikos sudėties požymio samprata ir ją lemiantys veiksniai. *Teisė*, 2012, t. 82, p. 198–214.

⁶⁵ Žr.: pvz.: PRANKA, D. Pasikėsimo padaryti nusikalstamą veiką problematika baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje. *Jurisprudencija*, 2009, Nr. 11(113), p. 34–41.

baudžiamojo poveikio priemonėmis⁶⁶ ir kt. Netiesa, kad šie klausimai yra aiškūs, nekeltantys teorinių ir praktinių problemų. Tikslus būtų priešingas teiginys – dalis paminėtųjų baudžiamosios teisės bendrosios dalies klausimų yra vieni iš plačiausių ir sudėtingiausių, o su jais susijusi teismų jurisprudencija neretai prieštaringa. Atsižvelgiant į tai keltina prielaida, kad priežastis, dėl kurios mokslininkai nesiryžta šių klausimų tirti, ir yra jų sudėtingumas. Kita vertus, dalis klausimų, pavyzdžiui, bausmės vykdymo atidėjimas, teistumas ar nusikalstamos veikos stadijos, buvo analizuoti kompleksinio pobūdžio straipsniuose.

3. Teisėkūros ir mokslo aktyvumo lyginamasis tyrimas

BK bendrosios dalies mokslinės produkcijos tyrimas leido iškelti tam tikras prielaidas, kodėl vienos temos yra dažnas, o kitos – retas mokslinių tyrimų dalykas. Vienas iš optimaliausių būdų tyrimo išvadoms patikrinti yra teisėkūros ir mokslo aktyvumo (rezultatų) BK bendrosios dalies kontekste palyginimas.

Susisteminius gautus dviejų kintamųjų – „teisėkūros“ ir „mokslo“ – duomenis, išryškėjo įdomi tendencija, vizualizuota 3 pav. (jame pavaizduota teisėkūros ir mokslo sričių tarpusavio santykis atskirų BK skyrių kontekste). Akivaizdu, kad vos su keliomis išimtimis (pavyzdžiui, BK II, XI ir XIV skyriai), žvelgiant nuosekliai nuo BK I iki XIV skyriaus, teisėkūros persvara mokslo atžvilgiu didėja, ir atvirkščiai. Gauti duomenys leidžia kelti prielaidą, kad struktūriškai pirmoji pusė BK bendrosios dalies klausimų (iki „Bausmė“) yra labiau teorinio pobūdžio, o antroji – teisėkūros (praktinio) pobūdžio.

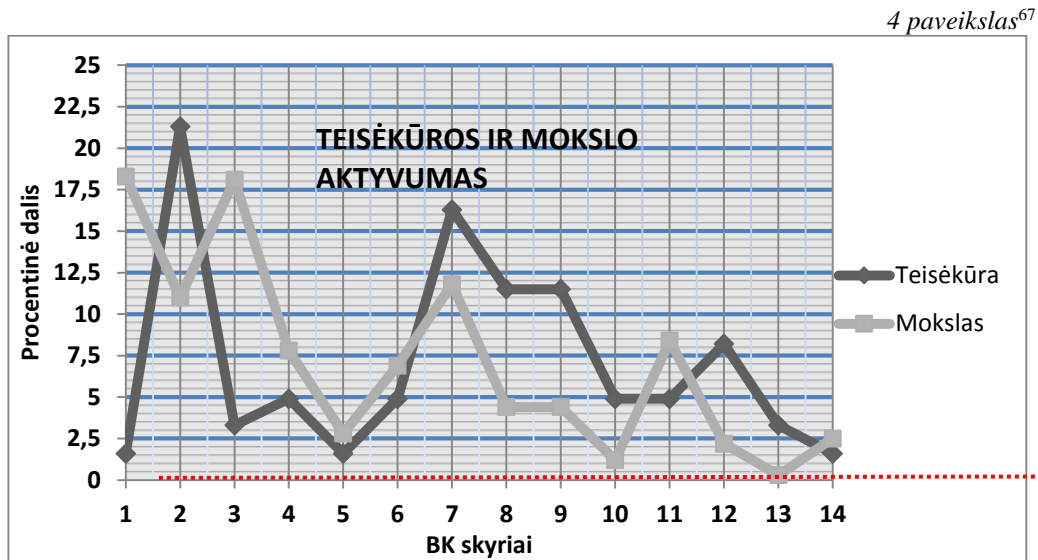
Išanalizavus 2000 m. BK bendrosios dalies teisėkūrą ir su šia tematika susijusią specialiąją literatūrą, išryškėja tam tikros „zonos“, kuriose:

- 1) tiek teisėkūra, tiek mokslas yra aktyvūs;
- 2) aktyvi teisėkūra – neaktyvus mokslas;

⁶⁶ Pavyzdžiui, nerašyta apie nemokamus darbus, uždraudimą naudotis specialiąja teise ir kt.

- 3) aktyvus mokslas – neaktyvi teisėkūra;
- 4) nei teisėkūra, nei mokslas nėra aktyvūs.

4 pav. pavaizduotas teisėkūros ir mokslo aktyvumas bendrame BK bendrosios dalies masyve.

Pirmoji „zona“ yra pati paprasčiausia ir lengviausiai paaiškinama. Didelis BK pakeitimų ir papildymų skaičius nulemia ir poreikį juos aiškinti, į kurį greičiausiai atsiliepia būtent baudžiamosios teisės mokslas. Be to, aktyvi teisėkūra ir mokslas rodo ne tik didelę tam tikrų klausimų problematiką, bet ir įstatymų leidėjo bandymą šias problemas spręsti. Teisėkūros ir mokslo aktyvumo procentinį vidurkį viršija tik du skyriai – BK II „Baudžiamojo įstatymo galiojimas“ ir VII „Baismė“. Kita vertus, panašus (vidutinis) teisėkūros ir mokslo aktyvumas fiksuotinas net penkių BK skyrių atveju: IV („Nusikalstamos veikos stadijos ir formos“), VI („Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės“), VIII („Baismės skyrimas“), IX („Baudžiamojo poveikio priemonės ir jų skyrimas“) ir XI („Nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumai“).

Antrosios „zonos“ (aktyvi teisėkūra – neaktyvus mokslas) ryškių dėsningumų nepastebima. Prie šios „zonos“ galėtų būti priskiriamas tik BK XII skyrius „Baudžiamosios atsakomybės senatis“. Nors šio skyriaus tema mokslinės produkcijos bei atitinkamų kodekso pakeitimų ir papildymų realūs skaičiai yra labai panašūs, jų proporcinga dalis bendrame teisėkūros ir mokslo masyve akivaizdžiai išsiskiria mokslo nenaudai. Vis dėlto manytina, kad vien kiekybinis senaties instituto ištirtumo vertinimas (šiuo institutu plačiau domėjosi tik keli autoriai: E. Riaubaitė, V. Piesliakas⁶⁸ ir S. Bikelis) suformuotų gana klaidingą tendenciją.

⁶⁷ Punktyrine linija pažymėtas procentinis vidurkis (100 proc. / 14 BK skyrių = 7,14 proc.).

⁶⁸ PIESLIAKAS, V.; RIAUBAITĖ, E. Apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senatis teorijoje ir teismų praktikoje. Justitia, 2010, t. 2, p. 9–22.

Pabrėžtina, kad S. Bikelis šia tema yra atlikęs didelį kompleksinį tyrimą ir 2012 m. išleidęs monografiją „Senaties institutas baudžiamojoje justicijoje“⁶⁹.

Prie antrosios „zonos“ iš dalies galima būtų priskirti ir BK X skyrių „Bausmės vykdymo atidėjimas ir atleidimas nuo bausmės“. Nors šis BK skyrius keistas sąlygiškai nedaug – tik tris kartus, vis dėlto pakeitimai ir papildymai buvo esminiai, ne techninio pobūdžio. Pavyzdžiui, 2011 m. gruodžio 22 įstatymu Nr. XI-1861 (Valstybės žinios, 2012, Nr. 5-138) pripažintas netekęs galios visas BK 77 straipsnis „Lygtinis atleidimas nuo laisvės atėmimo bausmės prieš terminą ir neatliktos laisvės atėmimo bausmės dalies pakeitimas švelnesne bausme“. Mokslo tyrimų prasme šis BK skyrius atrodo itin nerezytatyvus. Tiesa, dalis probleminių klausimų (pavyzdžiui, dėl BK 75 ir 77 straipsnių) buvo gvildinti atliekant kompleksinio pobūdžio mokslinius tyrimus. Kiek mažiau dėmesio skirta amnestijos ir malonės institutams, kuriuos atskirai buvo nagrinėjusi tik A. Baranskaitė⁷⁰. Atsižvelgiant į tai, kad antroji „zona“ yra sąlygiškai reta, galima prielaida, kad mokslo tyrimai baudžiamosios teisės bendrosios dalies srityje yra pakankamai aktyvūs ir rezultatyvūs.

Trečiajai „zonai“ (aktyvus mokslas – neaktyvi teisėkūra) priskirtini BK I („Bendrosios nuostatos“) ir III („Nusikaltimas ir baudžiamasis nusižengimas“) skyriai. Po 2000 m. kodekso įsigaliojimo padaryta vos viena BK I skyriaus pataisa – 1 straipsnis 2004 m. balandžio 27 d. įstatymu Nr. IX-2169 (Valstybės žinios, 2004, Nr. 72-2492) papildytas 3 dalimi, numatančia, kad „BK nuostatos yra suderintos su Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų BK priede, nuostatomis“. Kita vertus, toks mažas pakeitimų ir papildymų, susijusių su BK I skyriumi, skaičius yra dėsningas, – lėmė tai, kad straipsnių nedaug ir jų nuostatos bendros. Tuo tarpu teisės mokslas šioje srityje būtent dėl BK skyriaus nuostatų bendrumo yra itin aktyvus – visa apimančios problemos, fundamentalūs klausimai sulaukia daugiau skirtingų autorių dėmesio.

Vis dėlto negalima analogiškai paaiškinti išryškėjusių BK III skyriaus statistikos tendencijų: teisės mokslas čia itin aktyvus (jei prijungtume kriminologines temas – aktyviausias visos BK bendrosios dalies kontekste), bet skyrius pakeistas tik du kartus. Be to, pakeitimai buvo padaryti daugiau nei prieš dešimtmetį ir iš esmės techninio pobūdžio: 1) 2004 m. sausio 29 d. įstatymu Nr. IX-1992 (Valstybės žinios, 2004, Nr. 25-760) BK 13 straipsnio 2 dalyje vietoj žodžių „narkotinių ar psichotropinių medžiagų pagrobimą“ įrašyti žodžiai „narkotinių ar psichotropinių medžiagų vagystę, prievartavimą arba kitokį neteisėtą užvaldymą“; 2) 2004 m. liepos 5 d. įstatymu Nr. IX-2314 (Valstybės žinios, 2004, Nr. 108-4030) pakeista BK 20 straipsnio 5 dalis, užpildant originalioje redakcijoje paliktą spragą ir įtvirtinant, kad pagal BK neatsako ne tik valstybė, valstybės ir savivaldybės institucija ir įstaiga bei tarptautinė viešoji organizacija, bet ir savivaldybė.

Pastebėtina, kad BK III skyriaus tematika rašo daug skirtingų autorių. Šio straipsnio autorių nuomone, viena iš pagrindinių to priežasčių – nemaža dalis esminių 2000 m. BK naujovių yra susiję būtent su III skyriumi: 1) visos BK numatytos veikos įvardijamos nusikalstamos veikos terminu, t. y. savo ruožtu skirstomos į nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus (BK 10–12 straipsniai); 2) baudžiamojo nusižengimo statusas suteikiamas daliai veikų, kurios anksčiau laikytos administraciniais teisės pažeidimais (BK 12 straipsnis); 3) įvesta

⁶⁹ BIKELIS, S. Senaties institutas baudžiamojoje justicijoje. Teisės institutas: monografija, 2012.

⁷⁰ BARANSKAITĖ, A. Amnestijos ir malonės institutai baudžiamojo teisinio poveikio priemonių sistemoje pagal dabar galiojančią ir naująją Lietuvos Respublikos baudžiamuosius kodeksus. Teisė, 2001, t. 41, p. 7–18.

riboto pakaltinamumo sąvoka (BK 18 straipsnis); 4) greta fizinių asmenų baudžiamosios atsakomybės nustatoma juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė (BK 20 straipsnis); 5) baudžiamoji atsakomybė nustatoma tik už tyčines veikas. Už neatsargias veikas baudžiamoji atsakomybė kyla tik specialiais baudžiamajame įstatyme įvardytais atvejais. Savo ruožtu tikslinami tyčinės bei neatsargios kaltės formų apibrėžimai (BK 15 ir 16 straipsniai)⁷¹ ir kt.

Kita vertus, nors BK III skyriuje atsirado daug naujovių, jis dar nėra tobulas. Dėl to, autorių nuomone, ateityje svarstyti šio skyriaus reformos. Pavyzdžiui, mokslas kritikuoja šį BK skyrių dėl to, kad jo nuostatose nėra apibrėžta pakaltinamumo sąvoka: „nors asmens pakaltinamumas yra būtinas nusikalstamos veikos subjekto požymis, jo turinį atskleidžia ne baudžiamasis įstatymas, bet baudžiamosios teisės teorija“⁷². Nemažai diskusijų kelia ir dviejų amžiaus, nuo kurio asmuo pagal baudžiamuosius įstatymus, ribų nustatymas (BK 13 straipsnis). G. Sakalauskas teigia: „Dviejų pakopų (14 ir 16 metų) amžiaus ribą baudžiamajai atsakomybei nustato tik kai kurios buvusios SSRS ir Jugoslavijos respublikos. Tai sietina su buvusios tradicijos perėmimu ir valstybės intencija griežtai kontroliuoti nepilnamečių elgesį. Toks baudžiamosios atsakomybės amžiaus ribos dvigubinimas sunkiai pagrindžiamas, jeigu remiamasi jauno žmogaus psichinės ir socialinės brandos lygiu, kurį pasiekus turėtų būti suvokiamas nusikalstamų veiksmų pavojingumas.“⁷³

Ketvirtoji tendencija (žr. 4 pav.) – BK skyriai, dėl kurių nei teisėkūra, nei mokslas nėra aktyvūs. Prie tokių priskirtini BK skyriai: V „Baudžiamąją atsakomybę šalinančios aplinkybės“, XIII „Teistumas“ ir XIV „Priverčiamosios medicinos priemonės“. Kartu pastebėtina, kad BK XIII ir XIV skyrius sudaro tik po vieną straipsnį, kurių nuostatos yra labiau procedūrinio pobūdžio, dėl to reti ne tik šios srities įstatymo pakeitimai ir papildymai, bet ir mokslinės publikacijos.

BK V skyrių galima vadinti savotiška „akląja zona“, kurioje trūksta didesnio teisėkūros ir mokslo aktyvumo. Per daugiau nei dvylika 2000 m. BK galiojimo metų šis skyrius keistas tik vieną kartą, tas pakeitimas buvo neesminis, daugiau techninio pobūdžio: 2012 m. spalio 2 d. įstatymu Nr. XI-2241 (Valstybės žinios, 2012, Nr. 122-6100) pakeistos BK 32 straipsnio 1 ir 2 dalys, terminą „veikimo pagal nusikalstamą veiką imituojančio elgesio modelį“ pakeičiant į „nusikalstamą veiką imituojančių veiksmų atlikimo“, o straipsnio 3 dalyje terminą „operatyvinės veiklos subjektų“ pakeičiant į „kriminalinės žvalgybos subjektų“. Plačiau baudžiamąją atsakomybę šalinančių aplinkybių tematika domėjosi vien P. Kujalis⁷⁴, 2004 metais apgynęs daktaro disertaciją apie būtinojo reikalingumo problematiką⁷⁵. Toks mokslininkų nesidomėjimas baudžiamąją atsakomybę šalinančiomis aplinkybėmis yra kritikuotinas, o šis BK skyrius laikytinas mokslinėmis publikacijomis pildytina sritimi.

Taigi mokslas baudžiamosios teisės bendrosios dalies srityje dalyvauja pakankamai veiksmingai ir rezultatyviai. Plačiausią tyrimo išvadų grupę sudaro kodekso skyriai, kurių

⁷¹ Žr. BK projekto aiškinamąjį raštą.

⁷² ŠVEDAS, G. Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2006, p. 93.

⁷³ SAKALAUSKAS, G. Minimalaus baudžiamosios atsakomybės amžiaus problema: lyginamieji teisiniai ir kriminologiniai aspektai. Teisės problemos, 2009, p. 97–98.

⁷⁴ KUJALIS, P. Baudžiamąją atsakomybę šalinančių aplinkybių samprata. Jurisprudencija, 2002, Nr. 34(26), p. 58–72.

⁷⁵ KUJALIS, P. Būtinasis reikalingumas, kaip aplinkybė, šalinanti baudžiamąją atsakomybę. Socialiniai mokslai: teisė (01 S). Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002.

atžvilgiu tiek teisėkūra, tiek mokslas yra aktyvūs; arba aktyvus mokslas ir kiek mažiau aktyvi teisėkūra. Skyrių, kurių atžvilgiu nei teisėkūra, nei mokslas nėra aktyvūs, arba teisėkūra aktyvesnė už mokslą, yra mažuma.

IŠVADOS

Apibendrinant straipsnį galima padaryti tokias išvadas:

1. BK bendroji dalis yra stabilesnė nei specialioji dalis. Iki 2015 m. gruodžio 31 d. buvo keičiama 47 proc. BK bendrosios dalies straipsnių, t. y. net 20 proc. mažiau nei BK specialiosios dalies straipsnių. BK bendrosios dalies pakeitimus ir papildymus daugiausia nulėmė ES teisės aktų įgyvendinimas nacionalinėje baudžiamojoje teisėje; daugiausia buvo keičiamos ir pildomos bausmių, baudžiamojo poveikio priemonių sistemos ir jų skyrimo taisyklės. Minimaliai buvo keisti BK skyriai, reglamentuojantys nusikalstamą veiką, jos stadijas ir formas, baudžiamąją atsakomybę šalinančias aplinkybes ir nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumus.

2. Pirmieji trys BK skyriai yra populiariausi mokslo tyrimų objektai, o publikacijos, skirtos šių skyrių analizei, sudaro pusę visos mokslinės produkcijos apie baudžiamosios teisės bendrąją dalį. Mokslininkams labiausiai rūpimos baudžiamosios teisės bendrosios dalies temos yra baudžiamojo įstatymo paskirtis, ES teisės įtaka baudžiamajai teisei, baudžiamojo įstatymo galiojimas, juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė, kaltė ir pakaltinamumas, baudžiamoji atsakomybė, nusikalstamų veikų daugetas ir kt.

3. Tyrimas išryškino tendenciją, kad pirmieji BK bendrosios dalies skyriai labiau domina teoretikus, o tolimesni – teisėkūros subjektus. Bausmė (BK VII skyrius) yra unikalus institutas (skyrius), kuriam proporcingai daug dėmesio skiria tiek įstatymų leidėjas, tiek mokslininkai.

4. BK III skyrius „Nusikaltimas ir baudžiamasis nusižengimas“ atspindi daugiausia naujojo kodekso bendrosios dalies naujovių, todėl šiam skyriui skiriama itin daug mokslinių publikacijų. Trūksta didesnio teisėkūros ir mokslo aktyvumo BK V skyriaus „Baudžiamąją atsakomybę šalinančios aplinkybės“ atžvilgiu, todėl manytina, kad šią mokslinių publikacijų „nišą“ ateityje būtina užpildyti.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.
3. 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR. OL L 335, 2011, p. 2.
4. 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos. OL 2004 m. specialusis leidinys, 19 skyrius, 6 tomas, p. 34.

Specialioji literatūra

1. ABRAMAVIČIUS, Armanas, *et al.* Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. Pirma knyga. Vilnius: Eugrimas, 2000.
2. ABRAMAVIČIUS, Armanas. Europos Sąjungos teisės standartai Lietuvos Respublikos baudžiamojoje teisėje. *Iš: Teisė besikeičiančioje Europoje. Liber Amicorum* Pranas Kūris. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008.
3. BARANSKAITĖ, Agnė; PRAPIESTIS, Jonas. Teisinės santarvės principo pradai baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*, 2011, Nr. 18 (1).
4. BARANSKAITĖ, Agnė. Amnestijos ir malonės institutai baudžiamojo teisinio poveikio priemonių sistemoje pagal dabar galiojantį ir naująjį Lietuvos Respublikos baudžiamuosius kodeksus. *Teisė*, 2001, t. 41.
5. BARANSKAITĖ, Agnė. Kaltininko ir nukentėjusiojo susitaikymo institutas Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse: istorinis, lyginamasis aspektas. *Jurisprudencija*, 2003, Nr. 45 (37).
6. BIELIŪNAS, Egidijus. Baudžiamųjų įstatymų taikymo problemos ir jų sprendimai įsigaliojus naujam Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui. *Jurisprudencija*, 2004, Nr. 45 (37).
7. BIKELIS, Skirmantas. Senaties institutas baudžiamojoje justicijoje. Teisės institutas: monografija, 2012.
8. BIKELIS, Skirmantas. Alternatyvios (neapibrėžtos) tyčios samprata ir jos baudžiamoji teisinė reikšmė. *Jurisprudencija*, 2008, Nr. 11(113).
9. BIKELIS, Skirmantas. Tyčinė kaltė baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007.
10. ČEPAS, Algimantas. Ekstradicijos teorinės ir praktinės problemos. Socialiniai mokslai: teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2002.
11. ČEPAS, Algimantas. Ekstradicijos dėl politinių nusikaltimų nevykdymo taisyklė ir jos alternatyvos. *Teisė*, 2003, t. 48.
12. DAŠKEVIČIUS, Konstantinas. Nepakaltinamumo formulės raida Lietuvoje. Biomedicinos mokslai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2006.
13. DRAKŠIENĖ, Anna. Pakaltinamumas kaip nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės prielaida. *Teisė*, 2006, t. 58.
14. DRAKŠAS, Romualdas. Basmė: bendrosios teorinės problemos. *Teisė*, 2006, t. 52.
15. DRAKŠAS, Romualdas. Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės problematika. *Teisė*, 2003, T. 53.
16. FEDOSIUK, Oleg. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso galiojimo dešimtmetis: pamastymai apie nepasiteisėjusių lūkesčius, esamą būklę ir tolesnę raidą. *Iš: Globalizacijos iššūkiai baudžiamajai justicijai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2014.
17. GRUODYTĖ, Edita; PALIONIENĖ, Neringa. Riboto pakaltinamumo sampratos problematika lyginamoju aspektu. *Iš: Globalizacijos iššūkiai baudžiamajai justicijai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2014.
18. GUTAUSKAS, Aurelijus. Vykdytojo eskceso problema baudžiamosios teisės teorijoje ir praktikoje. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 7(85).
19. GIRDENIS, Tomas. Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos. Socialinių mokslų studijos (MRU), 2009, Nr. 4(4).

20. KAVOLIŪNAITĖ, Eglė. Turto konfiskavimas: reguliavimo tikslai ir teisinės prielaidos taikyti išplėstinį konfiskavimą Lietuvoje. Teisės problemos, 2008, Nr. 59.
21. KUJALIS, Pavelas. Baudžiamąją atsakomybę šalinančių aplinkybių samprata. Jurisprudencija, 2002, Nr. 34(26).
22. KUJALIS, Pavelas. Būtinasis reikalingumas, kaip aplinkybė, šalinanti baudžiamąją atsakomybę. Socialiniai mokslai: teisė (01 S). Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002.
23. LIGEIKAITĖ, Inga. Juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygos. Jurisprudencija, 2003, Nr. 45(37).
24. MEŠKA, Arūnas. Riboto pakaltinamumo sąvoka. Iš: Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011.
25. NEVERA, Andrius. Naujojo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso normų, įtvirtinančių valstybės baudžiamosios jurisdikcijos principus, taikymo problemos. Teisė, 2003, t. 48.
26. NEVERA, Andrius. Valstybės baudžiamosios jurisdikcijos principai ir jų įtvirtinimas Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. Socialiniai mokslai: teisė (01 S). Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002.
27. PIESLIAKAS, Vytautas. Nusikalstamų veikų kvalifikavimo problemos, kylančios dėl baudžiamųjų įstatymų galiojimo laiko atžvilgiu. Jurisprudencija, 2004, Nr. 60(52).
28. PIESLIAKAS, Vytautas. Kaltės turinio nustatymo problemos bylose dėl nusikaltimų žmogaus gyvybei ir sveikatai. Socialinių mokslų studijos (MRU), 2009, Nr. 4(4).
29. PIESLIAKAS, Vytautas. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas ir naujos baudžiamosios politikos teisiniai pagrindai. Jurisprudencija, 2003, Nr. 45 (37).
30. PIESLIAKAS, Vytautas; RIAUBAITĖ, Eglė. Apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senatis teorijoje ir teismų praktikoje. Justitia, 2010, t. 2.
31. PIKELIS, Alvydas. Baudžiamųjų įstatymų teisėkūra. Teisėjo požiūris. Iš: Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011.
32. PRAPIESTIS, Jonas; GIRDAUSKAS, Mindaugas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas baudžiamojoje teisėkūroje. Teisė, 2010, Nr. 88.
33. PRAPIESTIS, Jonas; BARANSKAITĖ, Agnė. Juridinis asmuo Lietuvos baudžiamojoje justicijoje. Jurisprudencija, 2012, Nr. 19(1).
34. PRAPIESTIS, Jonas; GIRDAUSKAS, Mindaugas. Baudžiamojo kodekso taikymo problemos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje. Iš: Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011.
35. PRANKA, Darius. Pasikėsینimo padaryti nusikalstamą veiką problematika baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje. Jurisprudencija, 2009, Nr. 11(113).
36. RIAUBAITĖ, Eglė. Tyčinės ir neatsargios kaltės atribojimas nusikaltimuose žmogaus gyvybei ir sveikatai. Jurisprudencija, 2008, Nr. 11(113).
37. SAKALAUSKAS, Gintautas. Minimalaus baudžiamosios atsakomybės amžiaus problema: lyginamieji teisiniai ir kriminologiniai aspektai. Teisės problemos, 2009.
38. SINKEVIČIUS, Edvardas. Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė pagal 2000 m. Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą ir jos sąlygos. Teisė, 2003, t. 48.
39. SOLOVEIČIKAS, Deividas. Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė (lyginamieji aspektai). Socialiniai mokslai: teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2005.
40. ŠVEDAS, Gintaras. Europos Sąjungos baudžiamoji teisė ir jos įtaka Lietuvos baudžiamosios teisės bendrosios dalies institutams. Iš: Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos teisei sistemai. Vilniaus universitetas, 2014.

41. ŠVEDAS, Gintaras. Tarptautinės teisės reikšmė ir įgyvendinimas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. *Iš: Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis. Liber Amicorum* profesoriui Jonui Prapiesčiui. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2012.

42. ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso dešimtmetis: raidos pamokos ir perspektyvos. *Iš: Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011.

43. ŠVEDAS, Gintaras. Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2006.

44. ŠVEDAS, Gintaras. Kai kurie probleminiai juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės aspektai Lietuvos konstitucinėje jurisprudencijoje ir baudžiamosios justicijos doktrinoje. *Iš: Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011.

45. ŠVEDAS, Gintaras. Europos Sąjungos baudžiamoji teisė ir jos įtaka Lietuvos baudžiamosios teisės bendrosios dalies institutams. *Iš: Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos teisei sistemai*. Vilniaus universitetas, 2014.

46. ŠVEDAS, Gintaras. Kai kurios asmens perdavimo pagal Europos arešto orderį baudžiamajam persekiojimui teorinės ir praktinės problemos. *Teisė*, 2008, t. 66(1).

47. ŠVEDAS, Gintaras. Švelnesnis baudžiamasis įstatymas ir jo taikymo ribos Lietuvos teismų jurisprudencijoje. *Teisė*, 2016, Nr. 97.

48. ŠVEDAS, Gintaras. Bausmės skyrimo asmeniui, pirmą kartą teisiamam už nesunkų arba apysunkį tyčinį nusikaltimą, nuostatos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje. *Teisė*, 2014, t. 90.

49. ŠULIJA, Vytautas; ŠULIJA Gintautas. Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės samprata ir taikymo problemos Lietuvoje. *Jurisprudencija*, 2003, Nr. 41(33).

50. ŠUKYTĖ, Jolita. Neatsargios kaltės numatymo nusikalstamų veikų sudėtyse problemos. *Socialinių mokslų studijos (MRU)*, 2013, Nr. 5(2).

51. TRUNCIENĖ, Ieva. Kaltė ir jos nustatymas bylose, susijusiose su kelių transporto eismo saugumo ir transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimais. *Jurisprudencija*, 2004, Nr. 53(45).

52. ZAJANČKAUSKIENĖ, Jolanta. Teismų praktikos aktualijos baudžiamosiose bylose dėl juridinių asmenų padarytų nusikalstamų veikų. *Jurisprudencija*, 2013, Nr. 20(4).

53. ZAJANČKAUSKIENĖ, Jolanta. Kai kurie priverčiamųjų medicinos priemonių taikymo procesiniai aspektai. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 10(88).

54. ŪSELĖ, Laura. Jaunų pilnamečių (18–20 metų) socialinė branda – nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumų jiems taikymo veiksnys. *Teisės problemos*, 2010, Nr. 68.

55. VERŠEKYS, Paulius. Nusikalstamos veikos sudėties požymio samprata ir ją lemiantys veiksniai. *Teisė*, 2012, t. 82.

SUMMARY

The Article is only a part of combined scientific research. The objective of this scientific research is to determine, whether the General Part of the Criminal Code of the Republic of Lithuania over twelve years of validity has retained its integrity and ability to ensure its key tasks. The Article analyses the amendments of the General Part of the Criminal Code and Lithuanian criminal law research output in the scope of criminal law's general part. The research has revealed the main tendencies of legislative and scientific activity related to separate chapters of the General Part of the Criminal Code; it has also identified the causes (or preconditions) of these tendencies and projected their further development.

47.2 % of the Articles of the General Part have been corrected (20% less than the Articles of the Special part), after the reform of the Criminal Code (2000) had come into force. It is emphasized in the Article, that the main factor affecting the amendments of the General Part of the Criminal Code is the implementation of EU legislation. The major part of these amendments is related to penalties, penal sanctions and the imposition of them, whilst the chapters providing criminal act; stages and forms of it; circumstances eliminating criminal liability; and features of criminal liability of minors, have been corrected rarely.

The science of Lithuanian criminal law is focused on more fundamental issues of general part. In the scope of criminal law's general part, the half of the research output consists of the publications, whose research objective is the matters of the first three chapters of the Criminal Code (“General Provisions”; “Validity of a Criminal Law”; “Crime and Misdemeanour”). The research output of the general part of the criminal law is based on the works of the following Lithuanian scholars: A. Abramavičius, A. Baranskaitė, E. Bieliūnas, S. Bikelis, A. Čepas, R. Drakšas, A. Drakšienė, O. Fedosiuk, A. Gutauskas, A. Nevera, V. Piesliakas, J. Prapiestis, E. Riaubaitė, G. Sakalauskas, D. Soloveičikas, G. Švedas, etc. These three institutions have released the majority of all publications: Mykolas Romeris University; Law Faculty of Vilnius University; and Law Institute of Lithuania. The most productive year in the scope of the General Part of the Criminal Code is the year 2006.